

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 1/1999

Museum og arkiv i det gamle ØH?

Helsingør Kommunes Museer og det byhistoriske arkiv mangler lokaleplads. Det er tidligere fastslået på dette sted, men nu tegner der sig måske en løsning, der er både praktisk og økonomisk overkommelig.

Baggrunden er, at Miljø- og Levnedsmiddelkontrollen skal udvide sit aktivitetsområde - og dermed bliver der brug for mere plads. Dermed er det tvivlsomt, om institutionen fortsat kan rummes i det gamle Øresundshospital i Fiolgade.

Men det er der en løsning for, idet Miljø- og Levnedsmiddelkontrollen i stedet kan indrette sig i de gamle Wiibroe-bygninger. Her er lokaler, som i forvejen har været anvendt til laboratorie- og kontorformål, og de kan nyindrettes for en rimelig pris.

De lokaler, som derved bliver ledige i Fiolgade, ejes af Helsingør Kommune. Og det er disse lokaler, som kan hjælpe til at løse museums- og arkivproblemerne. Hvis der vel at mærke er politisk velvilje.

Selvfølgelig er det ikke den optimale løsning for museumsvesenet, men det vil kunne fungere i praksis, fordi lokalerne i Fiolgade trods alt ligger i overkommelig afstand fra Bymuseets øvrige aktiviteter i den indre by.

I hvert fald er sagen en overvejelse værd.

BJ.

Forsidebilledet

En nu forsvunden gravhøj ved Søbækshuset i Espergærde er her fotograferet af den lokale lærer C.A. Nielsen den 28. 2. 1907. Den 20. 10. samme år brændte Søbækshuset og en tennisbane blev anlagt på tomten et par år efter. Højen blev senere, trods protester, fjernet i forbindelse med nybyggeri.

FORENING & MUSEUM

Kenno Pedersen
(ansvarshavende)

Lone Hvass

Lars Bjørn Madsen

Tryk: A-print, Espergærde

Lay-out: Lars Bjørn Madsen 1999

Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i marts, juni, september og december. Stof til bladet indsendes til Helsingør Museumsforening/ Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, tlf: 4 9 2 1 0 0 9 8 .

Nye medlemmer

kan indmelde sig ved henvendelse til Helsingør Bymuseum eller til Jens Erik Nielsen, Rolighedsvej 17, 3000 Helsingør, tlf: 4921-7087.

Gamle og nye brugsspor på store sten

af Lone Hvass

På strande og i skove omkring Helsingør ligger mange store sten, nogle med forskellige spor efter bearbejdning i form af huller, hugmærker eller riller. I et grundfjeldsfattigt land som Danmark har man til enhver tid udnyttet de store sten som byggemateriale, men også med en vis andagt, overtro og hengivenhed betragtet de særlig store sten, kæmpestenene og undladt kløvning af dem, sikkert også fordi de har været for store til kløvning. Over tretusinde kæmpesten er således beskrevet i August F. Schmidts bog om Danmarks Kæmpesten fra 1933, hvor hovedparten af stenene bærer navne, der i skriftlig overlevering går hundreder af år tilbage i tiden. I en nyere bog er de store stens historie også behandlet af forfatteren Mads Lidegaard. Vi vil her gøre læserne opmærksom på nogle af de mange lidt mindre sten i skovene og på strandene omkring Helsingør, som har bearbejdningsspor og enkelte, hvis spor hidtil kun har kunnet forklares som kultisk. Mange sten viser spor efter en kløvning. Ved nogle er kløvningen helt forfæjlet, ved andre er kløvningen lykkes, men kun dele af stenen er fjernet. De er spor efter et håndværk, der har været brugt de sidste tusinde år.

I istiderne væltede store bræer ind over Danmark, fra Sverige, Norge og Finland og førte i bundlagene enorme mængder af sten med sig fra de skandinaviske høj-

Sten med spor efter påbegyndt kløvning ved hjælp af en spoverille. Stenen ligger i kystsikringsdiget ud for Hellebæk. Foto: Lone Hvass 1999.

fjelde. Efter istiden lå de store sten fremme i landskabet, og ikke før opdyrkingen rigtig havde taget fat og pløjning var blevet udbredt, blev man nødsaget til at rydde jorden for sten. I løbet af tusinde af år endte de mindre sten efterhånden i diger mellem markerne eller i stenkunker i markernes hjørner, eller som dække over oldtidens grave, mens andre blev brugt som kværnsten i oldtidens »mølleri«. I løbet af nogle ganske få århundreder af det 4. årtusinde, fik bønderne indsamlet og brugt store mængder af vandreblokkene som bygningsmateriale til imponerende gravkamre, dysser og jættestuer. Hovedparten af de store sten, hvoraf nogle godt kunne veje 5-10 tons, blev brugt uden tilhugning til opbygning af gravkamre, men en ikke uvæsentlig del af stenene blev også kløvet og brugt som bygningsmateriale i kamrenes vægge og forarbejdet så de tilpassede sig gravkammerens form. Denne tilhugning af store sten kan ses på de mange runddysser og lang-

dysser i Horserød Hegn, Borsholms marker og Hornbæk Plantage. Som redskaber har man brugt stenhamre, og sandsynligvis trækiler til kløvning, men de har ikke efterladt sig nogen direkte spor, ud over det, at man kan se at stenene er kløvet og hugget til. Store kiler af sten kendes fra det 3. årtusinde, men de har kun været brugt til kløvning af træ.

I bronzealderen dvs. fra omkring 1800-500 f.v.t finder vi de såkaldte »skåltegn« på store sten. Omkring 700-800 sten har vi kendskab til. I P.V.Globs store biografi Helleristninger i Norden kan man læse alt om de skålformede gruber. Det er cirkulære, afrundede fordybninger lavet ved hjælp af en prikhugningsteknik med en stenhammer eks. af finkøret kvarsit. Skåltegnene kendes fra stenblokke og klippeflader (Bornholm), men også på små lommesten. På godt 200 kammersten og randsten fra dysser og jættestuer har man fundet disse skålgruber, mens 120 sten med skåltegn er fundet jordfaste, men uden forbindelse med noget anlæg. Skåltegnene er den enkleste form for helleristninger. Et godt eksempel på en jordfast sten med skåltegn er stenen i Horserød Hegn ved stien ned til Gurre Sø. Stenen har 34 skålformede fordybninger.

I løbet af de følgende tusinde år, dvs. i jernalderen (500 f.v.t. - 750 e.v.t.), har store sten fundet anvendelse i bebyggelser og ved vejbyggeri, men brugen af dem har dog ikke været så markant, at de umiddelbart lader sig efterspore som synlige fortidsminder, derimod ofte i arkæologiske udgravninger. Store marksten har således været anvendt til foring af brønde, og de var et vigtigt råmateriale til skubbekværne og senere drejekværne i jernalderens mølleri. Ved jernalderens slutning og

den begyndende vikingetid brugtes de store vandreblokke som mindsten med runeindskrifter, hvor især røde og grå granitsten blev anvendt. De store sten brugtes også til skibssætninger og andre former forstensatte gravanlæg. Som kværnsten forslog granitsten ikke mere, og man begyndte i vikingetiden at importere basalt fra brud i Mayern i Rhinlandet, og store ildfaste kokekar af klebbersten blev dannet på stedet i de vestnorske brug og importeret til Danmark.

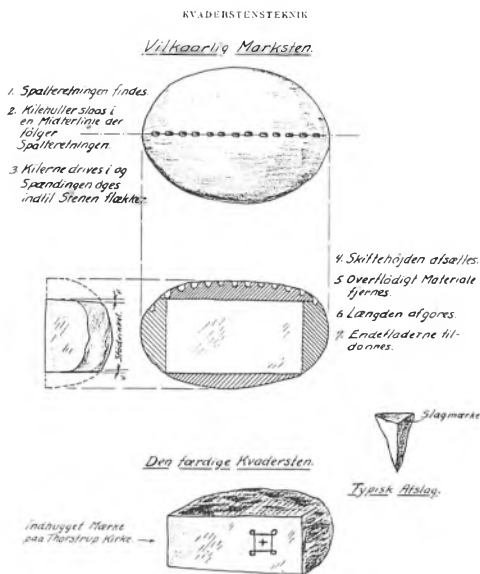
I middelalder, i 1100-1200, hvor det store kirkebyggeri begyndte, blev behovet for granit stort og store marksten atter indsamlet, og et stort antal af oldtidens størstensgrave blev samtidig ødelagt for at blive genbrugt i kirkebyggeriet. Dyssekammerens store dæksten blev fjernet og mange gravkammer kom til at bære præg af stenhuggernes ødelæggelser; også de store randsten omkring højene blev fjernet. De ukløvede sten blev brugt som syldsten til kirkebyggeriet, klostrene og større bygninger som eks. Karmeliterhuset (Bymuseet), hvis kraftige syld ligger i 1,5 meters dybde og består af 50-70 cm store rå eller letkløvede kampsten. Reformationen nedlagde de mange klostre, og de fleste bygninger forsvandt, men bygningsmaterialerne genbrugtes, ikke blot teglsten, men også de store syldsten under bygningerne, eks. på Esrum Kloster, fjernes for at blive genbrugt i andet byggeri. Fæstningsbyggeriet i 1500- og 1600-årene, samt bro- og -vejbyggeri, husbyggeri, vildtbanesten og landbrugsreformer

Vignetten øverst på denne side: Stenhuggermester Goti på Gjøl kirkes tympanon. Er ifærd med at bearbejde en kvadersten med en biggert. (tegn. af Elna Møller)

i 1700-årene m.m. ødelagde yderligere oldtidens storstensgrave. I dag er ca. 2.400 storstensgrave bevaret, kun en meget lille del af det oprindelige antal.

Kløvning af sten med jernkiler

Med det store kirkebyggeri i 1100-årene begyndte den egentlig bearbejdning af stene, og der udvikledes en bearbejdnings-teknik til dannelse af kvadersten, der brugtes i de fleste jyske kirker, mens den rå eller kløvede kampesten fandt anvendelse på øerne. Man har indtil videre kunnet påvise to markante måder at kløve stene på, hvoraf den ene så at sige eksisterer endnu idag. En kløvningsteknik, der overalt i landet viser sig ved spor af kilehuller. Almindeligvis brugtes også marksten, der ikke var større end at de efter en kløvning kunne bruges som to kvadre. Råmateriale granit, betegnes af geologerne som en retningsløst, kornet bjerg-art. På sit oprindelsessted i de nordiske fjelde har granitten tre naturgivne hovedretninger, næsten vinkelret på hinanden. En bornholmsk stenhugger kan i sit granitbrud gå ud fra en fladtliggende »bænkning«, hvorimod den stenhugger, som giver sig i kast med en marksten eller strandsten har en sten, som ligger i en vilkårlig stilling, løsrevet fra sit oprindelige leje og oprindelsessted. Til gengæld må han finde ud af stens to andre hovedretninger; den lette, og den besværlige. At det ikke altid har været lige let, viser de mange forgæves kløvningsspor på sten i skovene og på strandene. Selve udhugningen af et kilehul blev foretaget med en spidshammer, en biggert, dvs. en hammer med dobbelt næb (og i moderne tid en boremaskine). Kløvningen er baseret på at arbejde med jernkiler og »blikkers« samt

Tegning af kløvningemetode til fremstilling af kvadersten (Aarbøger f. Nordisk Oldkyndighed 1962 s 47)

en næbløs hammer. Jernkilerne er ikke skarpe, deres funktion er at arbejde i kilehullets sider, de er derfor korte og brede. Sammen med kilerne bruges blikkers, dvs. tynde jernplader af samme bredde som kilerne, af blødt jern, så de bider sig fast i hullet. Når kilehullet er dannet, anbringes i hvert hul en kile med blikkers på begge sider. Med slag slås de fast, så de spænder lige meget. Når spændingen er tilpas, begynder det at knage i stenen, indtil den falder i to dele. Af og til kan man fremskynde processen med en mukkert. De spor, som kløvningen efterlader, er afrundede rektangulære og 6-7 cm dybe.

En anden kløvningsteknik - »rillesten«

Men der findes også andre spor på de store jordfaste sten og bygningsten. Da Frederik 1. (1523 -33) påbegyndte de store fæstningsarbejder med kløvede sten, blev der atter gjort indhug i fortidsminder, de store vandreblokke og markstenene. Arkæologer har fundet frem til, at kløvningen af sten i 1500- og 1600-årene udførtes på en anden måde end kileteknikken. Det altdominerende spor efter den kløvningss-form er sporerillen eller kløverillen med v-formet tværsnit, hugget med en spids mejsel af jern. Et gennemgående træk er, at rillen ikke føres helt ud til siderne. Ofte optræder kløverillen som en række ganske korte riller. Den endelige kløvning af stenene efter at sporerillen er hugget, har fundet sted med koncentreret stærk varmemåvirkning, en brænding og måske en efterfølgende køling med vand. Den beskrivelse kendes fra stenhuggere i 1600- og 1900-årene. På mange fæstningssvær-

*Sten med kløvningshuller og påbegyndt kløvning. Stenen ligger på stranden mellem Hellebæk og Julebæk.
Foto: Lone Hvass 1999.*

ker ses spor efter denne kløvningsteknik eks. på Kronborg, og Frederiksborg slot, hvor murværket på slottets forsvarsværker består af kvadre. Også på Sønderborg Slot, Holmens Kirke (oprindeligt Frederik 2.'s ankersmedje), slottet Selsø o.m. flere steder kan man se kløvningssriller. Denne kløvningsteknik blev enerådende på større danske byggepladser i disse århundreder, samtidig med at den store byggeaktivitet skabte et stort behov for stenhuggere. Til Kronborgs store fæstningssværk Kronværket som blev opført i 1688-90, måtte bønderne fra Tikøb og Helsingør køre 1.446 trillebører med kampesten. Også til det yderste fæstningssbyggeri fra 1705-15 har man anvendt rå marksten nederst og ovenpå disse granitkvadre og derpå teglsten. Atter igen har man plyndret fortidsminderne, og mange af de store

sten fra gravkamrene blev fjernet. Kvaderstene i Kronborgs fæstningsværker er i løbet af 1700- og 1800-årene løbende lagt om og udskiftet på grund af stormfloder. Enkelte steder finder man dog stadig kvadre med spor efter kløvning, eks. i kurtinen mellem kronprins Christians Bastion og Kronværksporten. Kvadrene viser mange spor efter kløvning med brug af kiler. Mens rillekløvningen har en v-formet rille, er kløvesporene her nærmest u-formede. Kløvningen her må være foretaget med jernkiler og træpinde. Sten med rillespor findes iøvrigt i mange skove i Nordsjælland (især Hareskoven), hvor man ligesom med kilehullerne, har gættet på at de var spor efter kultiske handlinger, noget nær skåltegnene fra bronzealderen. I dag må man slå fast, at de er spor efter en yderst praktisk og lidet kultisk handling, nemlig kløvning.

Stenhuggeren og hans svende

En stenhugger kunne have mange svende i sit værksted. Transport for stenhuggeren og hans folk har været bekostelig, og hjælp fra bønderne med vogne og mandskab har været en nødvendighed, når stenene skulle transporteres fra sted til sted. Mange større og mindre huller i skovene omkring Helsingør, hvor sten og skærver ligger tilbage, er formodentlig steder, hvor stenhuggerne har hentet kampesten. I Helsingørs Tingbøger kan man i øvrigt læse lidt om disse pligter i 1562. Det hedder sig om »Om sten att opdrage och andet. Borgmester Hendrich Moenssen aduarid, att huer mannd schall were till rede, naar byes bud tilsiiiger att løffte steenn, som schall forskickis til frederichsborrig och anden konngens arbejde att fremhielp, huem thet icke gør eller fortrækker sig och ey

møder eller hans ferdige bud och thyuende, tha schal hand ther fore straffis som for anden wlydighed«. Råmaterialet til selve Kronborg slot var skånske sandsten, især Helsingborgsandsten, men også sandsten fra Gotland og Bremen. Stenhuggere og kunstnere til dette arbejde hentede Fredrik 2. som bekendt fra Nederlandene og Tyskland. I dag foretager stenhuggerne hele tiden udskiftning og konservering af slottets sandsten på Fælleskonserveringens værksted på Kronborg.

Lappestenen

De mange store ledeblokke, som har ligget på stranden, har især indbudt til brug. Mest kendt er Lappestenen, der har haft sit navn helt tilbage til kong Hans tid, idet kongen i 1489

På Hans von Kniepers tegning og senere vævede tapet fra 1580'erne af Frederik 2. og hertug Christian ses den store Lappesten liggende foran volden til den sydøstlige bastion. (Udsnit af kobberstik efter tegn.)

stadfæster borgernes ret til »overdrev til alle vange, som gammel sædvane haver været«, samt »Fortaa«, strækkende sig »til Sjællands Øre sønder udi og til Kongedammen paa den vestre Side og indtil Lappesten på den nørre Side«. Laurits Pedersen skriver i Helsingør i Sundtoldstiden om Lappestenen at den »utvivlsomt har ligget ved nordre Strand, dér hvor Rester af en Befæstning endnu bærer dens Navn den Dal ved Helsingør, hvor nogle Kvinder i 1543 var samlede for at forgøre Kongens Flaade". Laurits Pedersen antager at det er den store kløft, der nu bærer navnet »Verdens Ende« ved Lappesten, og når en af deltagerne kaldes »Fru Anna Tygis ved den store Sten«, er det naturligt at tænke på den store Lappesten, der lå her, men som Frederik 2. i 1577 lod slæbe til Kronborg. Man byggede en sluffe til transporten, og arbejdet var meget besværligt. I 3 år lå stenen uden for

*Den store sten ud for Helsingør Vandrehjem ligger i en højde og er måske bragt til stranden, men den kan også have ligget der oprindelig. Jernkilerne ses tydeligt.
Lone Hvass fot. 1999.*

slottet; først i 1580 blev arbejdet genoptaget, og stenen blev lagt der, hvor man kan se den på Hans von Kniepers tapet. Man betragtede stenen som en af slottets største mærkværdigheder. I 1597 led Lappestenen imidlertid samme skæbne som mange andre store vandreblokke. Christian 4. lod stenen sønderslå af 6 stenhuggersvende, efter sigende for at bruge materialet til en bro ved Frederiksborg. På von Kniepers tegning (forlægt til tapetet) kan man læse den indhuggede inskription, som man lod skrive på latin, og som blev gengivet i Braunius billedværk: »Anno 1577 Fridericus 2. Daniæ Rex, curavit hoc saxum a primo

suo loco, ubi vicissim alius subrogatus est lapis, ad hoc devolvi locum«. (År 1577 lod Frederik 2., Danmarks konge, denne sten flytte til dette sted fra dens første plads, hvor en anden sten blev lagt i stedet). Interessant er det, at kongen lægger en anden sten i stedet for. Store sten har været betydningsfulde som markering af landområder, bygrænser m.m., og som sådan kunne man ikke uden videre fjerne dem. Lappestenen markerede byens græsgang.

Stenen ved vandrerhjemmet

En godt 1,50 m x 1,20 m stor lys grå finkomet granitsten, der ligger på stranden ved Helsingør Vandrerhjem er bemærkelsesværdig, idet en stenhugger med en form for boremaskine har arbejdet forgæves på stenen og efterladt selve kilerne, helt rustet sammen i kilehullerne. Ikke mindre end 26 borede runde kilehuller er eksempler på en »moderne« stenhuggers forgæves forsøg på at finde stenens hovedretninger. Enten har stenen været aldeles genstridig, eller også har stenhuggeren været helt umulig til sit håndværk. Man får ihvertfald den tanke, at jo mere avanceret teknisk værktøj, man har til rådighed - i dette tilfælde en slags boremaskine - jo ringere kendskab har man til selve råmaterialet, nemlig granitstenen. Han har endda måttet efterlade tre jernkiler. Den teknik, den moderne »stenhugger« her har betjent sig af, var rent teknisk middelalderens kilekløvning. En teknik, som igen fra slutningen af 1700-årene blev den dominerende helt frem til vor tid, hvor boremaskinen gjorde det ud for den spidse jernhammer. Spor efter kilekløvningen er ofte de mest almindelige på strandenes og skovenes store sten, ja endog ofte på vikingetidens runesten.

*Kvaderne på Kronborgs fæstningsareal med spor efter moderne kløvning med jernkiler og boremaskine.
Lone Hvass fot. 1999.*

Kilehullerne har en rektangulær skarpkantet kontur i modsætning til middelalderens afrundede huller.

Helsingørs stenhuggere i dag

Johs. Niensens stenhuggeri i Helsingør, der er 4.generation af stenhuggere, mener ikke at Vandrerhjemstenen er kløvet for at blive brugt til eksempelvis gravsten. I 1960'erne kom der stenfiskere og solgte sten til firmaet. Et stort læs kunne koste omkring 400-500 kr. Ellers skaffede man sig sten fra grusgrave. Selv om både sten fra havet og fra

grusgravene alle er løsrevet fra deres opvindelsessted, er søsten imidlertid langt at foretrække for grusgravssten, de sidste flager, mens søstenene er afrundede og slidt af havet. Sten i dag får firmaet bl.a. fra Paradisbakkernes Stenbrud på Bornholm, og her kan man forresten stadig se stenhuggere, der ved hjælp af blot en kile kan kløve en flere tons stor sten, eks. 2 x 2 m. Efter et nøje syn på stenen, placeres kilen på det rette sted, hvorefter stenen flækker. Vender vi til sidst tilbage til stenen ved Vandrerhjemmet, ser det unægtelig ud til, at stenhuggeren ikke har været ret god til sit fag. Til stenhugningens historie hører også de forskellige former for vejbelægning, man har benyttet i tidens løb, eksempelvis de tilhugne brosten og chaussésten - eller de simple skærver til de makadamiserede veje, som »Jens Vejmand« leverede!

Snekkerstenen er gengivet på utallige tegninger, træsnit og ikke mindst på fotografier. Ikke uden grund var den et yndet motiv hos postkortfotograferne.

Snekkerstenen og stenen i Tikøb

Som sagt indledningsvis, indbød de største vandreblokke til sagn, overtro samt markering af landområde. Stenhuggerne lod dem stå urørte, sikkert også fordi de var for store til kløvning. Den største vandreblok, vi kender her i vort område, må være Snekkerstenen. Med sine godt 3,5 meters bredde og 2,5 meters højde, har den i mange århundreder indbudt til sagn og gode historier, men dem venter vi med. En anden stor sten lå i mange år »omtrent midt i Tikøb by« mellem sprøjtehuset og smedjen. Ifølge beretninger, skulle den være kylet efter Tikøb Kirke af en trolld i Troldehøj. Er stenen der mon stadig?

Anvendt litteratur:

Knud Høgsbro Østergaard:
Kvaderstensteknik. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie, Kbhvn. 1962.
Flemming Kaul og Knud J. Krogh:
Stenkløvningsteknik, Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie, Kbhvn. 1990.

Arne Noe-Nyegaard:

Kirkekvader og kløvet kamp, Gyldendal 1985.

P.V.Glob:

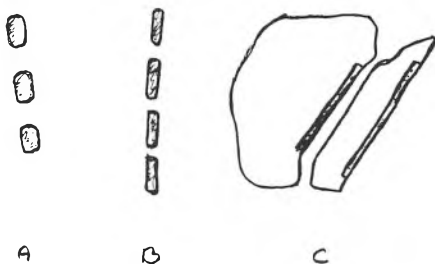
Helleristninger i Danmark, 1969.

August F. Schmidt:

Danmarks kæmpesten i folkeoverleveringen, 1933.

Laurits Pedersen:

Helsingør i Sundtoldstiden 1426 -1857, 1929.

Tegning af kløvehuller og kløverille. A) viser kløvehuller fra 11-1200-årene, og B) fra nyere tid (17-1800-årene). C) viser en kløverille fra 15-1600-årene. Lone Hvass 1999.

Musumsforeningens foredragsrække

Lørdag den 20. februar 1999:

Ingrid Dora Jarnbjer fortsætter sine foredrag om Sverige, denne gang om emnet: »De skånske krige«. Foredraget finder sted kl. 15.30 på Bymuseet.

Torsdag den 11. marts 1999:

Museumsinspektør Lone Hvass vil fortælle om »Arkæologien i det nordøstligste Sjælland«. Foredraget finder sted kl. 19.00 på Bymuseet, og der kræves tilmelding på telefon 4921 7087 (helst i aftentimerne).

Lørdag den 20. marts 1999:

afslutter Ingrid Dora Jarnbjer sin foredragsrække om Skåne - denne gang med titlen »Da Skåne blev svensk«. Foredraget omhandler perioden fra 1658 til ca. 1720, og det foregår på Bymuseet med start kl. 15.30.

Vi beklager

I artiklen om kong Umberto i Hornbæk, skrevet af Ditten Bøgh i sidste nummer af Forening & Museum, havde en beklagelig trykfejl indsneget sig, idet forfatterens mors veninde C. Larvil var blevet benævnt Darvil. En meningsforstyrende trykfejl findes endvidere i artiklens spalte 2, linie 13, hvor der skal stå hun i stedet for han. Fru C. Larvils sommerhus findes iøvrigt stadig og ligger på vejen Solhøj på en grund skrånende ned mod Hornbæk Sø.

Bogen om skovene i Helsingør Kommune udkommer i marts

Fås i boghandelen og i museumsbutikkene.

Udsendes i uge 5

Generalforsamling

Helsingør Museumsforening holder ordinær generalforsamling

**Onsdag den 24. februar
1999 kl. 19.00**

i Skydeselskabet, Stengade 46, Helsingør.

Dagsorden:

- 1) Valg af dirigent.
- 2) Bestyrelsens beretning
- 3) Forelæggelse af det reviderede årsregnskab.
- 4) Indkomne forslag.
- 5) Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter.
På valg er:
Ingrid Dora Jarbjerg, Anne Lise Møller og Søren Fisker til bestyrelsen og Torben Bill-Jessen som bestyrelses-suppleant.
- 6) Valg af revisorer.
På valg er:
Bjørn Madsen og P. Munch Nielsen.
- 7) Valg af revisorsuppleant.
På valg er Lennart Svane.
- 8) Fastsættelse af kontingent.
- 9) Eventuelt.

Forslag, som ønskes behandlet under punkt 4, skal være indsendt til Museumsforeningen, c/o Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, *senest den 15. februar.*

Efter generalforsamlingen vil museumschef Kenno Pedersen fortælle om Helsingør Kgl. Privilegerede Skydeselskab med hovedvægt på Sel-

skabets enestående samling af malede skydeski-ver.

Kun få pladser til Polen-turen

Til Museumsforeningens studietur til Polen den 23-25. april er p.t. kun 6 ledige pladser tilbage (tilmelding hurtigst til Bymuseet (49210098) eller Bent Jørgensen (49222110/49222668)). Turen er udførligt omtalt i septembernummeret. For deltagerne og andre interesserede, vil der blive et optaktsforedrag lørdag den 10. april kl. 14 i Lazarussalen i Karmeliterklostret. Her vil Ingrid Dora Jarbjerg og Bent Jørgensen m.fl. fortælle om turens program og nogle af de steder, der skal besøges, bl.a. Erik af Pommerns slot og grav i Polen, resterne af vndernes borg ved Kap Arkona samt Hansestaden Rostock.

FORENING & MUSEUM

I 1999 udkommer Forening & Museum på følgende datoer, der dog på grund af vort postvæsen kan variere med plus/minus 1-2 dage.

Nr. 1 læser De allerede i.

Nr. 2 udkommer 21. april 1999.

Nr. 3 udkommer 11. august 1999.

Nr. 4 udkommer 10. november 1999.

Allersidste frist for indlevering af artikler til bladet er 1 måned inden udgivelsen.